

NOTAT

10. maj 2017

TUSINDVIS AF DANSKERE I UK PÅ USIKKER GRUND EFTER BREXIT

Kontakt:

Cand. jur., LLM i EU-ret, Anders Mihle

+45 20 65 35 62

anders@mihle.dk

RESUME Hvad vil der ske med borgerrettighederne for de over 20.000 danskere, der officielt er bosiddende i Storbritannien, når Brexit bliver til virkelighed? Dette bliver et af hovedspørgsmålene at få afklaret i forhandlingerne mellem EU og Storbritannien.

Mange danskere i UK står på usikker grund, og de risikerer at ende i et juridisk tomrum, hvis ikke der indgås en aftale, som fremadrettet garanterer deres erhvervede rettigheder. Dette gælder både danske studerende på Oxford University, danske finansfolk i London, den arbejdsløse dansker i Bristol og den danske pensionist i Edinburgh.

Den britiske premierminister Theresa May har foreløbig givet udtryk for, at Storbritannien ønsker at garantere de eksisterende rettigheder for EU-borgere, der allerede bor i landet. Men vi kender ikke forhandlingsresultatet endnu, og den britiske lovgivning kan blive ændret både før og efter en Brexit.

Dette notat kortlægger de mulige juridiske faldgruber, som danske expats i Storbritannien kan falde ned efter Brexit. En del af de klassiske arbejdstagerrettigheder, som EU-retten har været med til at sikre, betragtes i Storbritannien tit som "red tape" og overflødigt bureaukrati. Og hvis Storbritannien ikke fremadrettet vil underlægge sig afgørelser ved EU-domstolen, kan der i praksis opstå et juridisk tomrum, der vil ramme danske expats i Storbritannien. EU giver således en bedre beskyttelse af borgernes rettigheder end de mellemstatslige aftaler i regi af Europa-rådet og den internationale ILO-konvention.

HOVEDKONKLUSIONER:

- Fremtiden er usikker for de tusindvis af danskere, der i dag opholder sig i Storbritannien. EU-retten sikrer danske expats i Storbritannien en masse borgerrettigheder, der risikerer at ende i et juridisk tomrum efter Brexit.
- Den britiske premierminister Theresa May har lovet at garantere rettighederne for EU-borgere i Storbritannien under forudsætning af, at EU-landene gør det samme for britiske expats i EU-landene. Udfaldet afhænger dels af de politiske forhandlinger mellem UK og EU. Og om der laves lovændringer i Storbritannien, før og efter Brexit er en realitet.
- De mellemstatslige aftaler i Europarådet og i den internationale ILO-konvention giver ikke så god beskyttelse som EU-retten, og det kan danske expats komme til at mærke. Briterne har historisk set f.eks. ikke været særlig positive overfor rettigheder afledt af ILO-konventionen
- Der er usikkerhed om, hvordan folkerettens princip om beskyttelse af erhvervede rettigheder vil blive behandlet fremadrettet.
- Vælger briterne et hårdt Brexit, risikerer danskerne at komme i klemme med hensyn til deres erhvervede rettigheder. Hvis udtrædelsesaftalen ikke beskytter erhvervede rettigheder, er der ingen sikkerhed for, at folkeretten, EU-retten eller sågar national ret *per se* kan give danskere i Storbritannien en særlig beskyttelse.

EU-retten sikrer i dag danskere, der opholder sig i Storbritannien, en række borgerrettigheder, som mange måske ikke tænker over i hverdagen. Men de har en stor værdi for den enkelte, der ønsker at bosætte sig Storbritannien eller allerede opholder sig der: Det gælder retten til at søge arbejde, at arbejde uden arbejdstilladelse, bo der i forbindelse med arbejde, opholde sig der (også når ansættelsesforholdet ophører), blive behandlet på lige fod med landets egne borgere i adgangen til arbejde, arbejdsvilkår, retten til sociale ydelser og skattefordele. Når Storbritannien træder endeligt ud af EU-samarbejdet, vil EU-retten ikke længere finde anvendelse i Storbritannien, og så er det usikkert, hvordan danske statsborgere vil blive behandlet på britisk jord.

Den britiske premierminister, Theresa May, har udkrevet parlamentsvalg til den 8. juni, men hun ventes at få et solidt flertal bag sig. Efter valget vil Brexit-forhandlingerne for alvor komme igang, og et af de første spørgsmål i forhandlingspillet bliver afklaring af borgernes rettigheder. May har sagt, at hun vil lave en såkaldt ophævelseslov under navnet *'The Great Repeal Bill'*, som vil ophæve Storbritanniens tiltrædelseslov til EU-samarbejdet og gøre op med EU-rettens forrang over britisk national lov og herunder EU-Domstolens jurisdiktion i Storbritannien. Men samtidig er ideen at al eksisterende EU-lovgivning med et pennestrøg gøres til britisk ret for at undgå, at der opstår et juridisk tomrum efter Brexit. Formålet er dels at skabe en form for stabilitet for de mange EU-borgere, som bor i Storbritannien.

På papiret har danske expats i Storbritannien måske ikke grund til den store bekymring. Theresa May har allerede givet udtryk for, at Storbritannien ønsker at garantere rettighederne for EU-borgere, der allerede bor i Storbritannien. Under den klare forudsætning, at britiske expats opnår de samme rettigheder i andre EU-lande.

Der eksisterer allerede en række rettigheder i britisk lov, som enten blev indført før medlemskabet af EU eller før EU begyndt at lovgive om emnerne, heriblandt britisk lovgivning som Equal Pay Act og Race Relations Act. Men det er dog et åbent spørgsmål, om disse rettigheder er af samme standard, som dem der følger af EU-retten, og om dem, der udspringer af EU-retten, kan transplanteres til britisk ret gennem *'Great Repeal Bill'*. Dette ikke er så enkelt, da der ligger meget andet bag EU-retten, end hvad øjet umiddelbart ser i lovtekster.¹

¹ Se Mihle, Anders (10. Januar 2017) Nationalisering af EU-love skal forhindre britisk kaos. Tænk tanken EUROPA.

Danskeres EU-rettigheder på spil i UK

Ifølge det britiske statistikkontor bor der omkring 20.000 danskere i Storbritannien.² Andre estimerer at tallet snarere er nærmere 40-50.000 danskere.³ Der er blandt andet mange danske studerende på britiske eliteuniversiteter, som har ret til at betale samme undervisningsafgift som britiske statsborgere og ret til at modtage sundhedsydelse. De studerende er oftest unge, som bor i Storbritannien i en tidsbegrænset periode, bruger penge på undervisningsafgifter, kost og logi, og derfor ikke udgør en større økonomisk byrde for Storbritannien.

De danske universitetsstuderende bidrager samlet set positivt til den britiske økonomi.⁴ Men der er også danske arbejdstagere på britiske arbejdspladser, som drager fordel af EU-rettens regler om arbejdstagerrettigheder, ligestilling på arbejdspladsen, sociale ydelser, pensionsordninger, mulighed for at sende deres børn i britiske skoler, regler om familiesammenføring, sundhedsydelser, pensioner osv.

Danske jobsøgende har en række rettigheder i Storbritannien på lige fod med britiske statsborgere, herunder adgang til beskæftigelse, lige løn, ydelser, der skal lette adgangen til arbejde osv. For danske pensionister, der har valgt at leve deres alderdom i Storbritannien, vil det være yderst vigtigt at sikre sig, at de også fortsat har adgang til offentlige sundhedsydelser. Alle disse danskere har dét til fælles i dag, at de ikke må behandles dårligere end de britiske statsborgere og er sikret en række rettigheder via EU-retten.

Opholdsdirektiv sikrer danskere

EU's opholdsdirektiv⁵ fastlægger retten til fri bevægelighed og ophold i Storbritannien for danskere og deres familiemedlemmer. Direktivet giver danskere ret til fri bevægelighed og ophold i hele EU, så længe de ikke er en urimelig byrde for bopælslandet og har omfattende sygesikring.⁶

Opholdsdirektivet giver desuden danskere ret til permanent ophold i Storbritannien, når de har opholdt sig i en sammenhængende periode på fem år. Direktivet

² Udregninger fra det britiske parlament og det britiske statistikkontor om immigrationsstatistikker 2013. Tilgængelig online via: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06077#fullreport>

³ Den Store Danske, Gyldendal, 2017: " Det anslås, at omkring 50.000 danskere bor i London

⁴ Adams, Richard (1. december 2016) Brexit a 'significant risk' to income of universities. The Guardian. Tilgængelig online via: <https://www.theguardian.com/education/2016/dec/01/brexit-significant-risk-universities-income>

⁵ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgernes og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område.

⁶ Ibid. Artikel 7, stk. 1.

omfatter også tætte familiemedlemmer, der ikke er EU-borgere. I de tilfælde, hvor en tredjelandsborgere gifter sig med en dansker, har vedkommende altså ret til ophold i Storbritannien efter reglerne i opholdsdirektivet, også selvom personen ikke forinden har haft opholdstilladelse efter britisk national ret.

Danskere, der arbejder inden for en række fagområder, har i dag ret til at få deres erhvervsmæssige kvalifikationer anerkendt i Storbritannien.⁷ Den gensidige anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer sikrer fri bevægelighed af fagfolk, heriblandt advokater, læger og arkitekter, i hele EU. Tidligere var der typisk kun nationale regler, hvilket betød at danske fagfolk - f.eks. læger - skulle igennem en kompleks proces med validering - og i mange tilfælde omskoling - før hun kunne få job i Storbritannien.

EU's regler om gensidig anerkendelse har forenklet processen ved at fastsætte fælles standarder og indføre princippet om, at hvis en persons evner og erfaring berettiger vedkommende til at arbejde som professionel i en EU-medlemsstat, berettiger det vedkommende til at foretage det samme arbejde i andre EU-medlemsstater. Disse regler giver danskere mulighed for at praktisere deres erhverv eller levere tjenesteydelser i Storbritannien. Det samme gælder den modsatte vej, hvor eksempelvis en dansker har opnået kvalifikationer som advokat i Storbritannien og ønsker at bosætte sig i Danmark med henblik på at udøve advokaterhvervet i Danmark.

Det er uomtvisteligt, at EU-retten har sikret arbejdstagerne flere rettigheder og forbedret ligestillingen i Storbritannien ved at sikre ligestilling for kvinder på arbejdsmarkedet.

Vil Storbritannien respektere arbejdstagerrettigheder?

Nogen mener, at arbejdstagernes rettigheder efter Brexit fortsat vil blive sikret af ILO-konventioner (International Labour Organisation), men realiteten er, at ILO-konventionerne ikke kan håndhæves i britisk lov. Der er således talrige eksempler på, at EU-Domstolen har dømt Storbritannien for overtrædelser af EU-rettens regler om arbejdstagerrettigheder, hvilket giver klare indikationer på, at ILO-konventionerne ikke i sig selv vil kunne beskytte den enkelte arbejdstagers rettigheder i Storbritannien efter Brexit.

⁷ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/36/EF af 7. september 2005 om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer samt Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/55/EU af 20. november 2013 om ændring af direktiv 2005/36/EF om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer og forordning (EU) nr. 1024/2012 om det administrative samarbejde ved hjælp af informationssystemet for det indre marked («IMI-forordningen»)

Storbritanniens tilgang til ILO har historisk set ikke altid været positiv set fra lønmodtagernes synsvinkel. For eksempel har den britiske beskæftigelsesminister i 1995 truet med Storbritanniens udmeldelse af ILO, og i 2011 beskar Storbritannien sit bidrag til organisationen.⁸ Sammenfattet med EU-Domstolens retspraksis indikerer dette ikke, at ILO-konventionerne vil blive en arbejdsretlig følgestjerne for Storbritannien efter Brexit. EU-retten har været langt mere håndfast og forpligtende, og derfor har arbejdstagerne haft en markant bedre beskyttelse end i ILO-konventionen.

Ser man på EU-Domstolens retspraksis, har der været vigtige domme, som forbedrede retstillingen for en bred skare af mennesker, i Storbritannien, heriblandt lige løn for arbejde af samme værdi, forbud mod at afskedige kvinder tidligere end mænd på grund af pensionsalderens forskel, fjerne loftet på erstatningsstørrelsen for kønsdiskrimination, forbud mod afskedigelse på grund af graviditet, ligebehandling af arbejdstagere der er vendt tilbage fra barselsorlov og forbud mod afskedigelse af transseksuelle.⁹

EU-retten forbyder direkte forskelsbehandling på baggrund af køn, race, alder, handicap, religion og seksuel orientering, som har stor betydning for mange borgere. Reglerne om køns- og racediskrimination går videre end arbejdstagerrettigheder, da de også forbyder køns- og racediskrimination i adgangen til varer og tjenesteydelser. Dog omfatter alders-, handicap-, religions- og seksuel orienteringsdiskrimination udelukkende diskrimination på arbejdsmarkedet.

EU-retten forbyder også indirekte forskelsbehandling. For eksempel vil ulige behandling af deltidsansatte i forhold til fuldtidsansatte påvirke både mandlige og kvindelige arbejdstagere. Denne form for ulige behandling rammer i størst omfang kvinder, da de udgør hovedparten af deltidsansatte, og det ville således være et eksempel på indirekte kønsdiskrimination af kvinder.

Der er en række regler om arbejdsmiljø, som EU-retten pålægger medlemsstaterne. Den mest fremtrædende er arbejdstidsdirektivet, som tilskriver

⁸ Se KD Ewing, Britain and the ILO (2nd edn IER 1994) 16. Two further general working time conventions are the Forty-Hour Week Convention, 1935 No 51 and the Holidays with Pay Convention, 1936 No 52; Duncan, Alan (7. Juni 1995) Another view: Junk these union junkets, Independent. Tilgængelig online via: <http://www.independent.co.uk/voices/another-view-junk-these-union-junkets-1585397.html> & Watt og Walsh (1. marts 2011) Britain to cut aid to world's poorest countries. The Guardian. Tilgængelig online via: <https://www.theguardian.com/global-development/2011/mar/01/uk-cuts-aid-poorest-countries>.

⁹ Se undersøgelsen, som overraskende viser, at EU-Domstolen i 60% af alle EU's retssager om ligebehandling af kvinder i Storbritannien har konkluderet, at britisk lov overtrådte EU-retten. 62% af de øvrige sager om arbejdstagernes rettigheder førte til samme resultat: Peers, Steve (21. juni 2016) EU Referendum Briefing 6: A Bonfire of Rights? EU Employment and Equality Law after Brexit. EU Law Analysis. Tilgængelig online via: <http://eulawanalysis.blogspot.dk/2016/06/eu-referendum-briefing-6-bonfire-of.html>

arbejdstagerne minimum fire ugers betalt ferie.¹⁰ Selv om briterne i forvejen havde lovgivning som regulerede dette område inden arbejdsdirektivet trådte i kraft, var der ikke krav om betalt ferie for alle arbejdstagere. EU-Domstolen har lagt pres på Storbritannien for at sikre, at der er betalt ferie også til medarbejdere, der er har tidsbegrænsede ansættelser, og at der medtages tillæg og provisioner i feriepengene.¹¹

Herudover har EU-retten også stor indflydelse på ansættelseskontrakter, især arbejdstagernes rettigheder ved masseafskedigelse, rettigheder ved virksomhedsoverdragelse og rettigheder ved en virksomheds konkurs. Også her har EU-Domstolen truffet afgørelse om, at Storbritannien ikke har gjort nok for at sikre arbejdstagernes pension, når virksomheder er gået konkurs.

Menneskerettigheder på spil

Borgernes rettigheder udgør en væsentlig del af EU-retten, og EU-retten yder da også borgerne en bedre beskyttelse af deres rettighederne end folkeretten. EU's charter om grundlæggende rettigheder - som har samme værdi som EU-traktaterne - fastslår hvilke politiske, sociale og økonomiske rettigheder, man har som EU-borger. Charteret skal ikke forveksles med den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), men er baseret på EMRK, retspraksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), retspraksis fra EU-Domstolen samt allerede eksisterende bestemmelser i EU-retten. EU's charter er del af EU-retten og dermed udstyret med EU-Domstolens værktøjer til at sikre efterlevelse af reglerne.

Selvom Storbritannien er medlem af Europarådet og uanset sit medlemskab af EU er forpligtet til at følge EMRK, er det vigtigt at slå fast, at Europarådet kun arbejder på et mellemstatsligt niveau – til forskel fra EU, hvor staterne har overladt en række beføjelser til EU-institutionerne.¹² EMRK beskytter primært civile og politiske rettigheder, og her skal man holde sig for øje, at det er alene de regler, der bliver vedtaget, som forpligter medlemsstaterne. I modsætning hertil omfatter EU's charter flere områder end EMRK.

¹⁰ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden.

¹¹ EU-Domstolens afgørelser i sagerne C-173/99, BECTU mod Storbritannien, C-539/12, Lock mod British Gas Ltd. og C-155/10, Williams m.fl. mod British Airways.

¹² Mellemstatsligt samarbejde betyder, at de regler, der bliver vedtaget, alene forpligter staterne. Overstatsligt samarbejde betyder, at man i EU kan lave regler, der har direkte virkning i medlemslandene.

EU-Domstolen har med suverænitetetsprincippet bedre mulighed for at sikre, at der ikke sker overtrædelser af de regler, der stammer fra EU-retten. Selvom Storbritannien vil bevare rammerne for civile og politiske rettigheder vil menneskerettigheder, der udelukkende er underlagt den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og den nationale domstol, vil Storbritanniens borgeres muligheder for at støtte ret og retsforfølge krænkelse som helhed blive begrænset efter Brexit.

Nye dilemmaer for enkeltpersoner

EU-traktaterne skaber et dilemma, da de på den ene side giver en række rettigheder til EU-borgere, men på den anden side er der ingen bestemmelser i traktaterne eller andetsteds i EU-retten, der direkte fastlægger eller definerer, at enkeltpersoners rettigheder vil fortsætte med at gælde efter, at en medlemsstat udtræder af EU-samarbejdet. Artikel 50 nævner kun, at "traktaterne ophører med at finde anvendelse på den pågældende medlemsstat på datoen for udtrædelsesaftalens ikrafttræden."

Der er ikke i EU-traktaterne nogen eksplicit forpligtelse til at tage hensyn til erhvervede rettigheder, hvilket står i stærk kontrast til andre internationale traktater som eksempelvis EMRK¹³ eller energichartertraktaten¹⁴, som begge beskytter erhvervede rettigheder efter traktatens ophør. EU-traktaterne kan altså ikke i sig selv betragtes som en afgørende retskilde, som en person kan bruge til at påberåbe sig rettigheder efter Storbritanniens udtrædelse af EU.¹⁵

EU-Domstolen har i sagen *van Gend en Loos* tilbage fra 1963 fastslået, at EU-traktaterne har givet enkeltpersoner rettigheder, der kan håndhæves direkte ved domstolene, både i sager mellem individer (horisontalt) og i sager mellem individer og stater (vertikalt). Endvidere har EU-Domstolen konkluderet, at EU-samarbejdet ikke kun vedrører forholdet mellem suveræne stater, men omfatter også staternes borgere, og at rettigheder er en del af borgernes 'juridiske formue'.¹⁶

¹³ Artikel 58, stk. 2.

¹⁴ Artikel 47, stk. 3.

¹⁵ Piris, Jean-Claude (2015) Should the UK withdraw from the EU: legal aspects and effects of possible options, Robert Schuman Foundation, European Issues No 335.

¹⁶ Det følger af 26/62, *van Gend en Loos*, para. 3: "Det europæiske økonomiske Fællesskab udgør et nyt folkeretligt system, til hvis fordel staterne, om end inden for begrænsede områder, har indskrænket deres suveræne rettigheder, og hvis retssubjekter ikke blot er medlemsstaterne men også disses statsborgere. Uafhængigt af medlemsstaternes lovgivning pålægger fællesskabsretten ikke blot private forpligtelser men skal også give dem rettigheder, som bliver en del af deres juridiske formue. Disse rettigheder opstår ikke blot, når de udtrykkeligt er indrømmet i traktaten, men også, når traktaten pålægger private såvel som medlemsstater og Fællesskabets institutioner entydige forpligtelser."

Selvom *van Gend en Loos* ikke vedrører en stats udtrædelse af EU-samarbejdet peger sagen på den ene side på, at enkeltpersoners 'juridiske formue' fortsat vil kunne håndhæves efter Brexit. På den anden side afhænger den 'juridiske formue' af den nationale lovgivning, der giver rettighederne effekt – i dette tilfælde Storbritannien tiltrædelseslov til EU.¹⁷ Dette betyder, at hvis 'Great Repeal Bill' ophæver virkningerne af traktaterne, eller hvis det ikke indgår i udtrædelsesaftalen mellem EU og Storbritannien, vil rettighederne *per se* ikke kunne påberåbes ved de britiske domstole.

Endelig er det også muligt, at almindelige retsprincipper, som både er anerkendt af EU-retten og folkeretten, eventuelt kan beskytte de rettigheder, som borgerne har erhvervet igennem retsgrundsætningen om retssikkerhed, herunder beskyttelse af erhvervede rettigheder, forudsigelighed og berettigede forventninger.¹⁸

Forudsigelighed er central for retsbeskyttelsen

EU-retten er ikke kun lovtekst, men også de generelle principper, der over tid er udviklet og anerkendt af EU-Domstolen.¹⁹ Selvom disse principper i teorien pålægger Storbritannien at sikre de rettigheder, som danskere med bopæl i Storbritannien har opnået, er det tvivlsomt, om landet kan forpligtes til at følge EU-Domstolens stadfæstede principper uden hjemmel i traktaterne.²⁰ Principper udviklet af EU-Domstolen vil efter Brexit derfor ikke have nogen umiddelbar retlig værdi, hvis de ikke er implementeret i britisk ret.

Retsprincipperne kan siges at være en forudsætning for personers beskyttelse mod overgreb og vilkårlig behandling.²¹ Med andre ord kan de sikre, at personer har mulighed for at kunne forudberegne deres retsstilling.²² Retssikkerhedsprincippet sikrer, at retsregler skal være formuleret så klart og præcist, at de berørte personer har mulighed for at indrette sig efter de pågældende regler.²³

¹⁷ Herbst, Jochum (2005) Observations on the Right to Withdraw from the European Union: Who are the 'Masters of the Treaties?', *German Law Journal* 6, s. 1755.

¹⁸ Edward, D. A. O., & Lane, R. C. (2013). *Edward and Lane on European Union law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited, s. 397

¹⁹ Ayhan, Taha (2016) The Principle of Legal Certainty in EU Case Law. *TODAÐE's Review of Public Administration*, Volume 4 No 3, s.149-183.

²⁰ Douglas-Scott, Sionadh (2016) What happens to "Acquired Rights" in the Event of a Brexit?. *UK Constitutional Law Association Blog*

²¹ Dyrn, Gert (2009). Retssikkerhed. Begreb og indhold i forandring. *Besvarelse af Advokatrådets Prisopgave 2009*, s. 27.

²² *Ibid.*

²³ Bingham, Lord. (2007). The Rule of Law. *The Cambridge Law Journal*, 66(01), 67, s. 69-70. EU-domstolen har anerkendt princip i EU-retten i sagerne 120/86 *Mulder v Minister van Landbouw en Visserij* og 74/74 *CNTA*. EMRK har i dommen *Sunday Times mod Storbritannien* (1979) 2. E.H.R.R 245, 271, para. 49, ligeledes støttet denne antagelse om forudsigelsesprincippet og tilføjet, at personer

Forudsigelighedsprincippet anses som en del af det bærende fundament for retssikkerhedsbegrebet og sikringen af de rettigheder, som er opnået i forbindelse med EU-samarbejdet. Når danskere eksempelvis bosætter sig i og gør krav på rettigheder i Storbritannien, som de er sikret gennem EU-retten, må det antages, at disse rettigheder gælder på ubestemt tid, selvom de bestemmelser i EU-retten, som har tilsikret dem, ikke længere vil være gældende i Storbritannien.²⁴ Det gælder altså navnlig de EU-borgere – blandt andet danskere - bosat i Storbritannien, som har erhvervet en rettighed i den periode, hvor Storbritannien var del af EU.

Erhvervede rettigheder skal respekteres

I folkeretten følger det af Wienerkonventionen, at erhvervede rettigheder skal respekteres.²⁵ Flere har derfor gennem tiden argumenteret for, at rettigheder, der er opnået i forbindelse med en traktat, fortsat vil være retskraftige, efter at en stat er udtrådt af traktaten.²⁶

Herudover er der blevet lagt væsentlig vægt på, hvornår rettigheden er erhvervet, og på, at rettigheder, som en stat har erhvervet mod øvrige medlemsstater (og omvendt), skal forblive retskraftige.²⁷ Følgelig skal de rettigheder, som er erhvervet under EU-medlemskabet, forblive i kraft, hvorimod enhver rettighed, som opstår efter datoen for udtrædelse ikke skal være retskraftig for parterne. Disse rettigheder vil blive beskyttet af det velkendte 'princip om beskyttelse af erhvervede rettigheder'.²⁸

Wienerkonventionen vedrører dog kun de rettigheder, én stat har overfor en anden stat, og kan i udgangspunktet ikke påberåbes af enkeltpersoner.²⁹

skal have mulighed for, med en rimelig grad af sikkerhed, at forudsige, hvilke følger en given handling vil kunne få.

²⁴ Forudsigeligheden er ud fra en forudsætning om, at medlemskab af EU er på ubestemt tid. Individet må derfor forvente, at de rettigheder, som opnås gennem EU-medlemskabet, er på ubestemt tid, da der ikke fremgår andet af national lovgivning eller EU *acquis*.

²⁵ Wienerkonventionen af 1969 om traktatretten, Artikel 70, stk. 1, litra b.

²⁶ Fitzmaurice, G. (Ed.). (1995). *The Law and Procedure of the International Court of Justice*. Vol. 1, Cambridge: Grotius, s. 101.

²⁷ Ifølge *McNair* gælder dette ikke kun rettigheder erhvervet i forbindelse med statens indgåelse af en traktat, men også rettigheder, som en part har erhvervet senere, for sig selv eller for sine statsborgere i perioden, hvor staten har været underlagt traktaten: *McNair, A. D. (2003). The Law of Treaties*. Oxford: Clarendon Pr., s. 532.

²⁸ *Doctrine of Acquired Rights*. Se blandt andet Lalive, Pierre (1965) *The Doctrine of Acquired Rights, Rights and duties of private investors abroad - International and comparative law center*, New York, s. 145-200.

²⁹ Bowers, Lang, Miller, Smith, Webb (28. juli 2016) 'Brexit, some legal and constitutional issues and alternatives to EU membership', House of Commons Library, Briefing Paper nr. 07214 og Aust, Anthony (2013) *Modern Treaty Law and Practice*, 3rd edition, s. 266.

Herudover foreskriver EMRK, at "enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance, og staten må ikke gøre indgreb i udøvelsen af denne ret."³⁰ Denne ret kan påberåbes til at forhindre udvisning af danskere i Storbritannien, som ikke længere kan søge beskyttelse i EU's opholdsdirektiv.³¹

Det fremgår desuden af EMRK, at en person er berettiget til uforstyrret nydelse af sin ejendom. Ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med de ved lov og folkerettens almindelige principper fastsatte betingelser.³² Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, EMD, har i sin retspraksis draget paralleller mellem begrebet ejendom i EMRK og begrebet ejendomsrettigheder. Det betyder bl.a., at "berettigede forventninger" også skal være beskyttet som ejendom i EMRK's forstand.

EMD har anerkendt, at begrebet ejendom omfatter retten til at anvende, overføre og udelukke andre fra dét, der er omfattet af begrebet ejendom.³³ Det være sig immaterielle aktiver som intellektuel ejendomsret, kontrakter, afgørelser, licenser og offentlige ydelser.³⁴ Ejendom omfatter også aktiver, som en person endnu ikke besidder, men som personen har en berettiget forventning om at få i besiddelse. EMD fastslået, at en licens beskyttes af EMRK, forudsat at tilladelsesindehaveren havde en rimelig og berettiget forventning med hensyn til den varige karakter af licensen.³⁵ Den Internationale Domstol i Haag har i sagen *German Interests in Polish Upper Silesia* (1926) slået fast, at princippet om beskyttelse af erhvervede rettigheder er del af almindeligt anerkendt folkeret, hvilket indikerer, at rettighederne er sikret af folkeretlig sædevane.

Risiko for nye gråzoner ift. folkeretten

På papiret er Storbritannien forpligtet af EMRK og den Internationale Domstols retspraksis til at beskytte de fastsatte menneskerettigheder, men der kan opstå gråzoner fremover.

³⁰ EMRK Artikel 8, stk. 1 og 2.

³¹ House of Lords. Oral Evidence Session No. 1.. Brexit: acquired rights. Questions 1 – 8. Tuesday 13 September 2016. Tilgængelig online via: <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/eu-justice-subcommittee/brexit-acquired-rights/oral/38196.html>

³² **Artikel 1 i tillægsprotokol af 20. marts 1952 til Konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder.**

³³ Se EMD's afgørelse i sagen *Stec m.fl. mod Storbritannien* (65731/01) (2005) 41 EHRR SE18 samt Sprankling, John G. (2014) *The International Law of Property*, Oxford University Press, side 25.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Se EMD's afgørelse i sagen *Jahn m.fl. mod Tyskland* (2006) 46720/99 72203/01 72552/0142 EHRR 49.

Det er ikke klart, hvilke rettigheder er omfattet af folkerettens princip om beskyttelse af erhvervede rettigheder. De fleste rettigheder, som udspringer af EU-retten, kategoriseres normalt ikke som menneskerettigheder, da de vedrører EU-borgernes ret til fri bevægelighed, hvad enten det handler om arbejde eller handel indenfor EU's grænser.³⁶ De udspringer oftest ikke af traktatbestemmelser, men er i højere grad af sekundær lovgivning (dvs. forordninger, direktiver og afgørelser mv.). Og det gør, at de i langt de fleste tilfælde falder udenfor de folkeretlige forpligtelser, som udelukkende vedrører traktater.

Princippet om beskyttelse af erhvervede rettigheder gælder f.eks. med hensyn til videreførelse af kontrakter og ejendomsrettigheder i national ret, og det kan være relevant i forhold statsuccessioner eller ekspropriationer.³⁷ Eksempelvis vil retten over en ejendom i Wales eller en arbejdstagers ret til en arbejdskontrakt begge være beskyttet efter folkeretten. Omvendt vil rettigheder som opholdstilladelse, sundhedsydelser og andre ydelser samt den frie bevægelighed af eksempelvis arbejde, tjenesteydelser og varer, som EU-retten forpligter Storbritannien i dag, ikke direkte være sikret af folkeretten.³⁸

³⁶ Douglas-Scott, Sionadh (2016) What happens to “Acquired Rights” in the Event of a Brexit?. UK Constitutional Law Association Blog & Lalive, Pierre (1965) The Doctrine of Acquired Rights, Rights and duties of private investors abroad - International and comparative law center, New York, s. 166.

³⁷ Se f.eks. Den Internationale Domstols afgørelser sagerne Ruhr eller Upper Silesia efter første verdenskrig eller opløsningen af Jugoslavien eller Tjekkosllovakiet.

³⁸ Douglas-Scott, Sionadh (2016) What happens to “Acquired Rights” in the Event of a Brexit? UK Constitutional Law Association Blog.